18/03/2020

94 χρόνια Ακαδημία Αθηνών

/ Ιστορία - Εθνικά Θέματα

Η Ακαδημία Αθηνών ιδρύθηκε με τη Συντακτική Απόφαση της 18 Μαρτίου 1926 ως Ακαδημία των Επιστημών, των Γραμμάτων και των Καλών Τεχνών. Με την ίδια Απόφαση διορίσθηκαν και τα πρώτα μέλη της, τα οποία ήταν διακεκριμένοι εκπρόσωποι της επιστήμης και της πνευματικής και καλλιτεχνικής δημιουργίας της εποχής. Το πρώτο προεδρείο της Ακαδημίας είχε την ακόλουθη σύνθεση: Πρόεδρος ο Φωκίων Νέγρης, Αντιπρόεδρος ο Γεώργιος Χατζιδάκις, Γενικός Γραμματεύς ο Σίμος Μενάρδος, Γραμματεύς επί των Πρακτικών ο Κωστής Παλαμάς, Γραμματεύς επί των Δημοσιευμάτων ο Γεώργιος Δροσίνης.

Αμέσως μετά την ίδρυσή της, η Ακαδημία Αθηνών έγινε μέλος δύο μεγάλων διεθνών οργανισμών: της Διεθνούς Ενώσεως Ακαδημιών και του Διεθνούς Συμβουλίου Επιστημονικών Ενώσεων (=ICSU).

Στις 24 Μαρτίου 1926 το Προεδρείο της Ακαδημίας Αθηνών παρέλαβε το μέγαρο της αποκαλουμένης “Σιναίας Ακαδημίας”, στο οποίο την επομένη, 25 Μαρτίου, με σαφή σημασιολογική αναφορά στην επέτειο της Εθνικής Παλιγγενεσίας, πραγματοποιήθηκε η πανηγυρική εναρκτήρια συνεδρία της Ολομελείας της

Ακαδημίας. Κατά τη συνεδρία αυτή ο Υπουργός Παιδείας και ακαδημαϊκός Δημήτριος Αιγινήτης έδωσε το στίγμα της Ακαδημίας Αθηνών, σε ό,τι αφορά στον σκοπό της και στα μέσα για την επιτέλεσή του.

Η ίδρυση της Ακαδημίας Αθηνών, η επωνυμία της οποίας απηχεί την Ακαδημία του Πλάτωνος και την πνευματική αίγλη της αρχαίας Αθήνας, που ο Θουκυδίδης αποκαλεί "πόλιν της Ελλάδος παίδευσιν ", αποτέλεσε το επιστέγασμα μακρών και αόκνων προσπαθειών για την ίδρυση ελληνικής ακαδημίας στο διάστημα μιας εκατονταετίας: από την Ελληνική Επανάσταση, με πρώτη σχετική κίνηση το 1824, μέχρι τις διαρκείς και επίμονες προσπάθειες του Αλεξάνδρου Ρίζου-Ραγκαβή από τα μέσα του 19ου αιώνα, και τις ενέργειες που έγιναν στις αρχές του 20ού. Πίσω από τις προσπάθειες αυτές διαφαίνεται η ιδεολογία της εποχής που συνέδεε την εθνική ανεξαρτησία με το ιστορικό παρελθόν και την ανάπτυξη της παιδείας.
Καθοριστική για την προώθηση της ιδέας για την ίδρυση ακαδημίας υπήρξε κατά το 1856 η δωρεά του εθνικού ευεργέτη Σίμωνος Σίνα, χάρη στην οποία πραγματοποιήθηκε η ανέγερση και ο γλυπτικός και ζωγραφικός διάκοσμος του νεοκλασικού μεγάρου που σήμερα στεγάζει την Ακαδημία Αθηνών.

Η κατάθεση του θεμελίου λίθου έγινε τον Αύγουστο του 1859. Σχεδόν τριάντα χρόνια αργότερα, τον Μάρτιο του 1887, το μέγαρο παραδόθηκε στον τότε Πρωθυπουργό Χαρίλαο Τρικούπη.
Στις αρχές του 20ού αιώνα επανήλθε το αίτημα για την ίδρυση ακαδημίας, συνδεόμενο με το εθνικό μέλλον. Στο πλαίσιο αυτό ανήκει η σύνταξη, το 1904, οργανισμού ακαδημίας από τον ιστορικό Σπυρίδωνα Λάμπρο.
Το 1919, εξάλλου, στη Συνδιάσκεψη της Ειρήνης στο Παρίσι, και προ του κινδύνου να αποκλεισθεί η Ελλάδα από τη Διεθνή Ένωση Ακαδημιών, ο Ελευθέριος Βενιζέλος ανέλαβε τη δέσμευση για την ίδρυση ελληνικής ακαδημίας. "Organisez rapidement Académie" τηλεγράφησε στον τότε Υπουργό Παιδείας Δημήτριο Δίγκα.
Στη συνέχεια ο Δημήτριος Αιγινήτης συνέταξε Οργανισμό λειτουργίας της ακαδημίας, η πολιτική όμως κατάσταση που ακολούθησε και η Μικρασιατική Καταστροφή δεν επέτρεψαν την ίδρυσή της.
Μερικά χρόνια αργότερα, το 1926, ο Αιγινήτης, ως Υπουργός Παιδείας της κυβέρνήσης Θεόδωρου Πάγκαλου, προκάλεσε τη Συντακτική Απόφαση της 18 Μαρτίου 1926, με την οποία ιδρύθηκε η Ακαδημία Αθηνών.

Στο διάστημα της διαδρομής της από την ίδρυσή της μέχρι σήμερα η Ακαδημία Αθηνών λειτούργησε στο πλαίσιο του σκοπού της, στους τομείς Επιστημονική Έρευνα και καλλιέργεια των Γραμμάτων και των Καλών Τεχνών. Δεν είναι λίγες οι φορές που η Ακαδημία έκανε παρεμβάσεις σε διεθνείς οργανισμούς για ζητήματα πολιτισμού, περιβάλλοντος, πανανθρωπίνων αξιών, εθνικών και ανθρωπίνων δικαιωμάτων, με κυριώτερα σχετικά παραδείγματα την καταγγελία των διωγμών

των Εβραίων κατά τον δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο και την υπεράσπιση του δικαιώματος των Κυπρίων για αυτοδιάθεση.
Επίσης, σε κρίσιμες εθνικές περιόδους, όπως κατά την Κατοχή, ή περιόδους αναστολής των κοινοβουλευτικών θεσμών, όπως κατά τη δικτατορία του 1967, η Ακαδημία Αθηνών αγωνίσθηκε για την ηθική και πνευματική της αυτοτέλεια. Εν προκειμένω, χαρακτηριστική είναι η θέση της Ακαδημίας για την Εθνική Αντίσταση το 1943 και η απάντησή της στη δικτατορία το 1972.
Το έργο και οι θέσεις της Ακαδημίας Αθηνών είχαν και συνεχίζουν να έχουν απήχηση στην ελληνική κοινωνία. Τούτο δηλώνουν, εκτός άλλων, οι δωρεές και τα κληροδοτήματα ιδιωτών και φορέων προς αυτήν, από την διαχείριση των οποίων η Ακαδημία υπηρετεί τον σκοπό της: ενισχύει την επιστημονική έρευνα, χρηματοδοτεί εκδόσεις, χορηγεί υποτροφίες, απονέμει βραβεία.